

Odpovědnost státního podniku (Lesy ČR) za neplatnost smluv o dílo uzavřených v rozporu se zákonem o veřejných zakázkách

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky**

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Filipa a soudců Josefa Fialy a Radovana Suchánka (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti společnosti VERONEX, a. s., sídlem Rudolfovska 202/88, České Budějovice, zastoupené Mgr. Vladimírem Uhdem, advokátem, sídlem Klimentská 1207/10, Praha 1 - Nové Město, proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2014 č. j. 23 Cdo 1458/2013-795 a rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. června 2012 č. j. 6 Cmo 314/2010-650, za účasti Nejvyššího soudu a Vrchního soudu v Praze, jako účastníků řízení, a státního podniku Lesy České republiky, s. p., sídlem Přemyslova 1106/19, Hradec Králové, zastoupených JUDr. Zuzanou Smítkovou, Ph.D., advokátkou, sídlem Trojanova 2022/12, Praha 2 - Nové Město, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2014 č. j. 23 Cdo 1458/2013-795 a rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 4. června 2012 č. j. 6 Cmo 314/2010-650 bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2014 č. j. 23 Cdo 1458/2013-795 a rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. června 2012 č. j. 6 Cmo 314/2010-650 se ruší.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, a to pro porušení čl. 1 odst. 1 Ústavy, jakož i čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Pro posouzení přípustnosti a důvodnosti ústavní stížnosti si Ústavní soud vyžádal spis vedený u Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen "krajský soud") pod sp. zn. 13 Cm 138/2009, z něhož se podává, že na základě žaloby podané právní předchůdkyní stěžovatelky, obchodní společností Jihočeské lesy, a. s. (dále jen "právní předchůdkyně stěžovatelky"), krajský soud mezitímním rozsudkem ze dne 30. 6. 2010 č. j. 13 Cm 138/2009-573 rozhodl tak, že žaloba na zaplacení částky 345 247 555 Kč je co do základu po právu a o výši nároku a nákladech řízení bude rozhodnuto v konečném rozhodnutí. Žalovaná částka představovala škodu, která měla vzniknout právní předchůdkyni stěžovatelky a několika obchodním společnostem podnikajícím v oblasti lesnictví (jež na právní předchůdkyni stěžovatelky smlouvami o postoupení pohledávek ze dne 7. 1. 2009 postoupily své pohledávky - dále jen "lesnické společnosti") jednáním vedlejšího účastníka. Celková výše škody měla vzniknout tím, že vedlejší účastník měl s právní předchůdkyní stěžovatelky a s lesnickými společnostmi uzavřít Rámcové smlouvy o komplexních lesních činnostech a navazující smlouvy o provádění péstebních činností, o provádění těžebních činností a o prodeji dříví (dále jen "lesnické smlouvy") na dobu 8 let, na základě nichž právní předchůdkyně stěžovatelky a lesnické společnosti měly provádět v lesnických smlouvách specifikované činnosti. Plnění mělo být započato dnem 1. 7. 2005 a mělo trvat 8 let, avšak koncem roku 2006 oznámil vedlejší účastník právní předchůdkyni stěžovatelky, jakož i lesnickým společnostem, že ukončuje plnění z uzavřených smluv. Právní předchůdkyně stěžovatelky a lesnické společnosti však lesnickým smlouvám podřídily své hospodaření, investice, pracovní síly atd. a předčasným ukončením lesnických smluv jim vznikla škoda. Důvodem ukončení plnění z lesnických smluv bylo to, že vedlejší účastník nesprávně vyhodnotil, zda má při sjednávání lesnických smluv postupovat podle zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o veřejných zakázkách"). K vyřešení této otázky si vedlejší účastník neformálně vyžádal stanovisko Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen "ÚOHS"), který mu několikrát v rámci neformální korespondence sdělil, že dle poskytnutých informací vedlejší účastník není zadavatelem ve

smyslu zákona o veřejných zakázkách. Koncem roku 2006 však ÚOHS své stanovisko přehodnotil a vedlejšímu účastníkovi sdělil, že je zadavatelem podle zákona o veřejných zakázkách. Při aplikaci § 90 zákona o veřejných zakázkách jsou smlouvy uzavřené mimo režim tohoto zákona absolutně neplatné, je-li subjekt vypisující výběrové řízení zadavatelem podle tohoto zákona. Krajský soud se v této souvislosti zabýval otázkou, zda je vedlejší účastník odpovědný za škodu a přitom aplikoval ustanovení § 268 ve spojení s § 373 obchodního zákoníku. Krajský soud dospěl k závěru, že vedlejší účastník způsobil podle citovaných ustanovení obchodního zákoníku neplatnost právního úkonu, a je tudíž za škodu vzniklou právním předchůdkyním stěžovatelky odpovědný. Krajský soud vycházel z toho, že bylo pouze na uvážení vedlejšího účastníka, zda bude postupovat podle zákona o veřejných zakázkách či nikoliv, přičemž tento zákon nevylučuje, aby i jiné osoby než zadavatelé ve smyslu tohoto zákona svůj režim podrobily zákonu o veřejných zakázkách. Měl-li vedlejší účastník pochybnosti o tom, zda je zadavatelem podle zákona o veřejných zakázkách, měl v zájmu předcházení škodám vypsát výběrová řízení v souladu se zákonem o veřejných zakázkách. Chybný výklad zákona o veřejných zakázkách vedlejšímu účastníkem, stejně tak jako chybný výklad ÚOHS, není dle krajského soudu nepředvídatelnou a na vůli vedlejšího účastníka nezávislou překážkou podle § 374 odst. 1 obchodního zákoníku.

3. Rozsudek krajského soudu napadl vedlejší účastník odvoláním podaným k Vrchnímu soudu v Praze (dále jen "vrchní soud"), který ve věci rozhodl napadeným rozsudkem ze dne 4. 6. 2012 č. j. 6 Cmo 314/2010-650. Vrchní soud změnil rozsudek krajského soudu tak, že v rozsahu částky 343 229 562 Kč žalobu zamítl a v rozsahu částky 2 017 993 Kč rozsudek zrušil a vrátil soudu I. stupně k dalšímu projednání. Vrchní soud dospěl k závěru, že nelze vedlejšímu účastníkovi přičítat způsobení neplatnosti lesnických smluv a tedy ani případnou odpovědnost za škodu dle § 268 obchodního zákoníku, jelikož vedlejší účastník si několikrát ověřoval u ÚOHS, zda není zadavatelem podle zákona o veřejných zakázkách, přičemž ÚOHS jej opakovaně (s jednou výjimkou) ujišťoval o tom, že není zadavatelem podle tohoto zákona. Vrchní soud rovněž poukázal na předchozí věc na obdobném skutkovém základu vedenou proti vedlejšímu účastníkovi, kterou řešil Nejvyšší soud pod sp. zn. 23 Cdo 3473/2009, kdy Nejvyšší soud argumentoval stejně jako nyní vrchní soud.

4. Právní předchůdkyně stěžovatelky napadla rozsudek vrchního soudu dovoláním podaným k Nejvyššímu soudu, který jej rozsudkem dle § 243b odst. 2 věta před středníkem občanského soudního řádu jako nedůvodné zamítl. Dovolací soud uzavřel, že § 268 obchodního zákoníku zakotvuje zvláštní typ předmluvní odpovědnosti obsahující v sobě určité prvky předpokládaného aktivního jednání odpovědné osoby, která neplatnost právního úkonu způsobil. Pro závěr o tom, zda smluvní strana neplatnost právního úkonu způsobil, jsou proto významné zejména okolnosti předmluvního jednání stran o uzavírání smlouvy, přípravy návrhu smlouvy nebo případné předmluvní povinnosti stran stanovené zákonem či dohodou stran. V projednávané věci, kdy vedlejší účastník svůj postup ohledně lesnických smluv konzultoval s ÚOHS, tedy nelze než konstatovat, že škodu nezpůsobil a není ani třeba posuzovat naplnění liberačního důvodu. Ke stejnému závěru dospěl Nejvyšší soud i v obdobné věci vedené proti vedlejšímu účastníkovi pod sp. zn. 23 Cdo 3189/2012.

II.

Argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka namítá, že obecné soudy excesivně a nepředvídatelně vyložily § 268 obchodního zákoníku, čímž zároveň neumožnily ochranu legitimního očekávání stěžovatelky na odškodnění vzniklé škody. Tento výklad vedl k odnětí ochrany majetku právních předchůdců stěžovatelky. Stěžovatelka zdůrazňuje, že typickým znakem obchodněprávní odpovědnosti je její objektivní povaha (tedy odpovědnost bez ohledu na zavinění). Taková úprava odpovídá presumované profesionalitě smluvních stran obchodních závazkových vztahů. Objektivní povahu respektovala i dřívější judikatura Nejvyššího soudu. Objektivní povahy odpovědnosti se formálně Nejvyšší soud dovolával i v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 3473/2009, jehož závěry potom převzal i v nyní napadeném rozsudku. Svým výkladem však vrchní soud i Nejvyšší soud takovou povahu obchodněprávních vztahů fakticky popřely, neboť tyto soudy kladly rozhodující význam pro posouzení odpovědnosti na to, že vedlejší účastník konzultoval svůj postup při uzavírání lesnických smluv s ÚOHS v rámci neformální komunikace. Dle obecných soudů proto nelze dospět k závěru, že vedlejší účastník způsobil neplatnost lesnických smluv podle § 268 obchodního zákoníku. Sdělení ÚOHS však mělo toliko vliv na subjektivní přesvědčení vedlejšího účastníka, že jedná v souladu s právními předpisy. Výsledkem úvah obecných soudů je subjektivizace objektivní odpovědnosti, což ukazuje i úvaha uvedená v usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 244/12, kterým byla jako zjevně neopodstatněná odmítnuta ústavní stížnost v obdobné věci proti vedlejšímu účastníkovi. Vycházejíc tedy z profesionality v obchodněprávních vztazích, stěžovatelka zdůrazňuje, že těžko lze hledat situaci, kdy by bylo více na místě profesionalitu předpokládat, než v obchodním vztahu s prakticky monopolistickým státním podnikem. Ve zmiňovaném usnesení Ústavního soudu, kterým byla odmítnuta ústavní stížnost v obdobné věci vedené proti vedlejšímu účastníkovi, Ústavní soud přiznává problematičnost těchto závěrů, kdy vznikla škoda, ale fakticky není subjektu, od něhož by stěžovatelka mohla náhradu škody požadovat.

6. Stěžovatelka namítá, že státní orgány jako celek působily bez respektu k zákonosti, což vedlo k porušení zásad demokratického právního státu. V dané věci je zřejmé, že soukromoprávní subjekty se bez své viny ocitly v situaci, kdy mohly bez sebemenšího vlivu na výsledek, ovšem s citelnými zásahy do své majetkové sféry, toliko sledovat nekoncepční a nezákonné postupy různých státních subjektů a orgánů. Kdyby všechny zainteresované veřejnoprávní subjekty postupovaly v souladu se zákonem a se zásadami dobré správy, k předmětnému sporu by vůbec nedošlo. Vedlejší účastník svou "vinu" v dané věci (jakkoliv by však měla být tato při respektování objektivní odpovědnosti irelevantní) přenáší na ÚOHS, který postupoval přinejmenším nekonzistentně. Obecné soudy potom zabránily tomu, aby se stěžovatelka, sama bez vlivu na tyto události, domohla ochrany svých práv. Stěžovatelka v této souvislosti poukazuje na právní závěry Ústavního soudu uvedené v nálezech sp. zn. I. ÚS 2216/09 ze dne 31. 5. 2011 (N 103/61 SbNU 551) a sp. zn. II. ÚS 1759/07 ze dne 9. 1. 2008 (N 6/48 SbNU 49). Dle stěžovatelky nelze akceptovat, aby se jednotlivé složky státní moci alibisticky kryly údajným pochybením jiné složky s takovým výsledkem, který poškozuje soukromoprávní subjekt.

7. Stěžovatelka si je vědoma toho, že vedlejší účastník vstupoval jako státní podnik s právními předchůdci stěžovatelky do soukromoprávních vztahů. Připomíná, že sám Ústavní soud však dlouhodobě judikuje, že ani při svých soukromoprávních aktivitách nesmí státní složky rezignovat na legalitu svého postupu, neboť i v případech, kdy stát vystupuje jako účastník soukromoprávního vztahu, který se řídí právními předpisy z oblasti soukromého práva, nelze jeho postavení bez dalšího ztotožňovat s postavením jednotlivce. Ani v takových vztazích stát nedisponuje skutečně autonomní vůlí. Jeho jednání se musí vždy řídit zákonem, i když zastupují stát z jeho pověření jiné subjekty. Při posuzování pozice státu v takových vztazích nelze proto cele abstrahovat od druhé dimenze státu, tj. té, v níž vykonává svou hlavní funkci, tedy státní moc (viz náleze ze dne 4. 3. 2004 sp. zn. III. ÚS 495/02, N 33/32 SbNU 303).

8. Stěžovatelka taktéž poznamenává, že ÚOHS vydal v roce 2013 konečné rozhodnutí o porušení veřejnoprávní povinnosti státního podniku (vedlejšího účastníka) v předmětné věci. ÚOHS, vědom si vlastního podílu na postupu vedlejšího účastníka v projednávané věci, uložil vedlejšímu účastníkovi toliko symbolickou pokutu za spáchaný správní delikt. Ačkoliv tedy došlo k akceptaci pochybení vedlejšího účastníka v dané věci ve veřejnoprávní rovině, obecné soudy odmítly uznat přesah této odpovědnosti do roviny soukromoprávní v podobě odpovědnosti za způsobení neplatnosti právního úkonu ze strany vedlejšího účastníka. Ústavní soud v obdobné věci výše několikrát zmíněné, vedené proti vedlejšímu účastníkovi pod sp. zn. II. ÚS 244/12, sám dovozuje, že nelze axiomaticky stavět rovnítko mezi odpovědností veřejnoprávní a soukromoprávní, a dle stěžovatelky je v tomto kontextu tedy třeba připomenout Ústavním soudem definovanou zásadu *in dubio pro mitius*, jakož i okolnost, že má-li být navenek zachován právní stát, nelze se, má-li dojít k vyloučení právní odpovědnosti vůči soukromoprávnímu subjektu, spokojit s nepřesvědčivým až svévolným odůvodněním takového postupu.

9. Stěžovatelka v neposlední řadě upozorňuje taktéž na překvapivost rozhodnutí a porušení zásady spravedlivého procesu. Vrchní soud zásadním způsobem změnil nazírání na význam předběžných korespondenčních stanovisek ÚOHS, která krajský soud nepovažoval za relevantní. V takové situaci je z hlediska principu rovnosti nutné, aby druhá strana měla možnost na změněnou situaci procesně relevantním způsobem reagovat, což potvrzuje i dlouhodobá judikatura Ústavního soudu (např. náleze sp. zn. I. ÚS 777/07, N 134/50 SbNU 181). Nicméně právní předchůdkyni stěžovatelky v řízení před odvolacím soudem taková možnost dána nebyla a vadu nezhojil ani soud dovolací.

10. Stěžovatelka namítá, že v projednávané věci došlo k opomenutí určitých důkazů. Právní předchůdkyně stěžovatelky v řízení před odvolacím soudem namítala, že vedlejší účastník nemohl postupovat v dobré víře ve správnost stanoviska ÚOHS, když to byl právě vedlejší účastník, který nesprávný právní závěr ÚOHS zapříčinil. Vedlejší účastník totiž dle stěžovatelky ÚOHS předkládal pouze limitované informace, což následně vedlo k nesprávnému závěru ÚOHS o tom, že vedlejší účastník není zadavatelem ve smyslu zákona o veřejných zakázkách. ÚOHS totiž vedlejšímu účastníkovi později výslovně vytkl poskytnutí nedostatku informací v roce 2005, z čehož plyne, že ÚOHS nebyl schopen povahu zakázky řádně posoudit. K prokázání tohoto tvrzení bylo navrženo provedení důkazu rozhodnutím ÚOHS ze dne 23. 6. 2006 č. j. 2 R 039/06-Šp. 2 R 040/06-Šp. a rozhodnutím předsedy ÚOHS ze dne 25. 8. 2011 č. j. R 171-3/2007/VZ-12887/2011/310/JHr. Odvolací soud odmítl navržené důkazy provést s odůvodněním, že ÚOHS disponuje dostatečnými procesními možnostmi, aby si jako správní orgán obstaral dostatek informací významných pro rozhodnutí a dostatečně je prověřil, a to i v případě, že by právnická osoba, vůči níž je vedeno správní řízení, nedostatečně spolupracovala. Takový závěr však nemůže obstát, neboť korespondenční stanoviska ÚOHS nebyla vydána v žádném správním řízení, což v řízení před odvolacím soudem žádná ze stran nezpochybnila. Navíc, bez ohledu na to, v jakém režimu byla stanoviska ÚOHS vydána, směřoval důkazní návrh ke zpochybnění dobré víry vedlejšího účastníka ve vztahu k

těmto stanoviskům, s čímž se však odvolací soud argumentačně nevypořádal. Nutno podotknout, že tuto vadu neodstranil ani dovolací soud.

III.

Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení a replika stěžovatelky

11. Ústavní soud vyzval účastníky a vedlejšího účastníka řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřili.

12. Vrchní soud uvedl, že jako soud odvolací při realizaci svého poslání rozhodovat o právech a právech chráněných zájmech osob fyzických i právnických, v souladu s ústavními zákony, zákony a jinými právními předpisy, včetně norem mezinárodních, v projednávaném případě postupoval s úctou a respektem vůči právům účastníků řízení.

13. Napadené rozhodnutí vrchního soudu se neodchyluje od rozhodovací praxe obecných soudů, když k opačnému postupu nebyly důvody. Vrchní soud se s náležitou pečlivostí zabýval, vedle otázek přezkoumávaných z úřední povinnosti, i jednotlivými argumenty účastníků řízení a snažil se jasně, stručně a srozumitelně vyložit, z jakého důvodu rozhodl o podaném odvolání způsobem uvedeným v napadeném rozsudku.

14. V daném případě za účelem co nejpřesnějšího ustálení skutkového stavu, z něhož se vycházelo při právním posuzování věci a při posouzení důvodnosti argumentace účastníků, provedl vlastní rozsáhlé dokazování (s. 5-7 napadeného rozsudku) a rozhodoval, s přihlédnutím k potřebě předvídatelnosti svého rozhodnutí, v souladu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu, jež ani v této věci v rámci dovolacího řízení neshledal v právním posuzování věci vrchním soudem pochybení, a to ani v nyní vytýkaném rozsahu. O správnosti náhledu obecných soudů na danou složitou multidisciplinární problematiku svědčí bezprostředně následující rozhodnutí Ústavního soudu vydané formou usnesení pod sp. zn. II. ÚS 244/12 ze dne 5. 9. 2012. Vrchní soud se z uvedených důvodů neztotožňuje s argumentací stěžovatelky, podle níž bylo jeho rozhodnutí výsledkem jeho nesprávného a svévolného postupu, nerespektujícího procesní pravidla v rámci důkazního řízení.

15. Podstatná z pohledu vrchního soudu je skutečnost, že podle obsahu ústavní stížnosti není stěžovatelka zásadně spokojena s rozhodovací praxí ÚOHS, jež, podle jejího názoru, nepřipustně zasahuje do soukromoprávních vztahů prostřednictvím svých autoritativních rozhodnutí, jež významný hospodářský soutěžitel - vedlejší účastník - nemůže ponechat bez povšimnutí. Existenci a realitu státních zásahů do vztahů subjektů soukromého práva prostřednictvím uvedeného významného státního orgánu, dohlížejícího na férovost hospodářské soutěže, se snaží ve své rozhodovací praxi zohlednit i soudy všech stupňů, včetně vrchního soudu, neboť ani soudy nemohou přehlížet významnou ochrannou funkci uvedeného orgánu státu. Jestliže by ovšem tento orgán svým postupem způsobil podnikateli škodu, lze uvedené řešit podle zvláštní právní úpravy, nikoliv v rámci předmětného sporu, vzniklého v důsledku respektování rozhodnutí ÚOHS uvedeným státním podnikem. Rovněž z tohoto důvodu se vrchní soud neztotožňuje s argumentací stěžovatelky, podle níž jí způsobená tvrzená újma je v důsledku postupu soudů doposud protiústavně nevymahatelná pro údajnou všeobecnou neodpovědnost jakéhokoli subjektu. Vrchní soud se z těchto důvodů neztotožňuje ani s argumentací stěžovatelky, podle níž bylo jeho rozhodnutí svévolné, excesivní, nepředvídatelné a překvapivé. Důvodem je podle vrchního soudu skutečnost, že rozhodnutí soudu respektovalo rozhodovací praxi vyprofilovanou v dané problematice.

16. Ze všech shora uvedených důvodů vrchní soud nadále zastává právní názory vyjádřené ve stěžovatelkou napadeném rozsudku, a z tohoto důvodu proto podle něj nejsou dány podmínky, za nichž by bylo možno vyhovět předmětné ústavní stížnosti.

17. Nejvyšší soud odkázal na svou argumentaci uvedenou v napadeném rozsudku a navrhuje, aby ústavní stížnost byla odmítnuta.

18. Vedlejší účastník se nejprve vyjádřil k argumentu stěžovatelky, že excesivní výklad § 268 obchodního zákoníku vedl k odnětí ochrany majetku její právní předchůdkyně. Vedlejší účastník poukazuje na jednotnou judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, která argumentaci stěžovatelky vyvrací. Konkrétně uvádí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011 č. j. 23 Cdo 3473/2009-344, v němž Nejvyšší soud rozhodoval ve skutkově takřka totožné věci a kdy dovolání zamítl. Vedlejší účastník rekapituluje právní závěry Nejvyššího soudu v této otázce, přičemž zdůrazňuje, že skutková podstata § 268 obchodního zákoníku předpokládá "způsobení" neplatnosti právního úkonu odpovědnou osobou a pro případnou její liberaci "vědomost" poškozeného o neplatnosti právního úkonu. Jde o zvláštní typ předsmmluvní odpovědnosti obsahující v sobě prvky určitého předpokládaného aktivního jednání odpovědné osoby, která neplatnost právního úkonu "způsobila". Pro

závěr o tom, jestli smluvní strana neplatnost právního úkonu (zde smlouvy) způsobila, jsou významné zejména okolnosti předšmluvního jednání stran o uzavírání smlouvy, přípravy návrhu smlouvy nebo případné předšmluvní povinnosti stran stanovené zákonem či dohodou stran. K tomu vedlejší účastník dodává, že Nejvyšší soud zároveň v citovaném rozsudku dovodil, že skutečnost, že se vedlejší účastník řídil pokyny ÚOHS, sice nepředstavuje liberační důvod podle § 268 obchodního zákoníku, vylučuje ovšem, že by žalovaný tímto svým jednáním způsobil neplatnost předmětných smluv podle tohoto ustanovení. Dále vedlejší účastník upozorňuje i na usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2012 sp. zn. II. ÚS 244/12, kterým Ústavní soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost ústavní stížnost směřující proti již zmiňovanému rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 3473/2009, čímž potvrdil správnost závěrů Nejvyššího soudu k předmětné otázce. Zde vedlejší účastník zdůrazňuje tezi Ústavního soudu, že není možno přisvědčit tvrzení, že dopustil-li se vedlejší účastník správního deliktu, způsobil tím i neplatnost předmětných smluv podle § 268 obchodního zákoníku. Obecné soudy sice byly ve věci projednávané pod sp. zn. II. ÚS 244/12 dle § 135 občanského soudního řádu vázány rozhodnutími správních soudů, že vedlejší účastník spáchal správní delikt dle § 102 odst. 1 písm. b) zákona o veřejných zakázkách; to ale "automaticky" neznamená, že by musely být vázány i v úsudku, že vedlejší účastník v důsledku spáchání správního deliktu rovněž "způsobil" neplatnost předmětných smluv. Obecné soudy byly vázány jen výrokem o spáchání správního deliktu, nezávisle na tomto výroku - a nikoliv nutně kontradiktorně - tak mohly dospět k závěru, že vedlejší účastník neplatnost předmětných smluv nezpůsobil. K objektivnímu porušení zákona o veřejných zakázkách totiž mohlo dojít vedlejším účastníkem "nezaviněně" ve smyslu Nejvyšším soudem zvoleného výkladu § 268 obchodního zákoníku a jeho klíčového pojmu "způsobil". Vedlejší účastník k otázce výkladu § 268 obchodního zákoníku uzavírá, že uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu jsou plně aplikovatelná na nyní projednávanou věc. Ústavní stížnost považuje za zjevně bezdůvodnou.

19. V dalším bodě svého vyjádření vedlejší účastník polemizuje s vyjádřením stěžovatelky v ústavní stížnosti, v níž stěžovatelka uvedla jednak to, že důsledkem právního posouzení dané věci obecnými soudy je i to, že jedna organizační složka státu, vedlejší účastník, se mohla dovolat nekonzistentního postupu jiného státního orgánu, konkrétně ÚOHS, vůči stěžovateli. Dále stěžovatelka v ústavní stížnosti uvedla, že nelze akceptovat, aby se jednotlivé složky státní moci alibisticky kryly údajným pochybením jiné složky s výsledkem, který poškozuje soukromoprávní subjekt. Obě tato tvrzení vedlejší účastník zpochybňuje, když konstatuje, že argumentace stěžovatelky je značně tendenční a na terminologické bázi nesprávná, neboť vedlejší účastník není ani organizační složkou státu, ani složkou státní moci, a tedy nemohlo dle názoru vedlejšího účastníka dojít k vzájemnému ovlivňování složek státní moci. Vedlejší účastník uvádí, že je státním podnikem, jehož postavení je upraveno zákonem č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, přičemž dle § 2 odst. 1 tohoto předpisu je státní organizací a právnickou osobou, jejímž prostřednictvím stát vykonává svá vlastnická práva. Vedlejší účastník dále zdůrazňuje, že oblast organizačních složek státu upravuje odlišný právní předpis, a to zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, kde je v § 3 odst. 1 uvedeno, které subjekty jsou organizačními složkami státu, přičemž státní podniky zde uvedeny nejsou. Organizační složky státu nejsou, na rozdíl od státních podniků, právnickými osobami.

20. Na závěr svého vyjádření vedlejší účastník zpochybňuje i tvrzení stěžovatelky uvedené v ústavní stížnosti, že napadená rozhodnutí představují překvapivá rozhodnutí a že došlo k porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces. Odkazuje na již výše zmiňované usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 244/12, kdy Ústavní soud neshledal v postupu obecných soudů znaky interpretační svévole, a dovozuje, že napadené rozsudky nepředstavují překvapivá rozhodnutí. Vedlejší účastník dále odkazuje i na napadený rozsudek vrchního soudu, s nímž se ztotožňuje a uvádí jeho závěry ohledně neprovedení stěžovatelkou navržených důkazů, které byly ostatně potvrzeny i nyní napadeným rozsudkem Nejvyššího soudu.

21. Vedlejší účastník v návaznosti na výše uvedené navrhuje, aby Ústavní soud usnesením rozhodl tak, že se ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost odmítá. Zároveň navrhuje, aby mu byla přiznána náhrada nákladů řízení v plné výši, včetně daně z přidané hodnoty, za právní zastoupení advokátem v řízení o ústavní stížnosti.

22. Uvedená vyjádření účastníků řízení byla zaslána stěžovateli k replice.

23. Stěžovatelka se ve své replice nejprve zaměřila na otázku výkladu § 268 obchodního zákoníku, když uvedla, že odpovědnost za škodu způsobenou neplatností právního úkonu podle tohoto ustanovení je odpovědností objektivní. Objektivní charakter této odpovědnosti je dán intenzivním zájmem zajistit touto formou přísné odpovědnosti účinnější právní ochranu poškozených. Tento základní princip ostatně potvrzuje i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 3473/2009, kterého se dovolává vedlejší účastník ve snaze popřít argumentaci stěžovatelky. Odpovědnost dle § 268 obchodního zákoníku tedy není pojmově závislá na jednání škůdce, naopak

jde o odpovědnost na takovém jednání nezávislou, neboť jde o odpovědnost za výsledek. Jakýkoliv subjektivní vztah toho, kdo způsobil neplatnost právního úkonu, k této neplatnosti je zcela irrelevantní. Bez ohledu na to, jaký je důvod neplatnosti, je nutno zkoumat, která ze stran právního úkonu neplatnost vyvolala, na čí straně tento důvod je, a to vždy bez ohledu na zavinění (viz Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. A. Novelizace z. č. 142/1996 Sb. B. § 261-408. Linde Praha a.s., 1996, s. 485). Tvrdí-li Nejvyšší soud a vedlejší účastník, že pouhé sdělení orgánu dohledu nad zadáváním veřejných zakázek (ÚOHS) samo o sobě vylučuje způsobení neplatnosti právního úkonu, jde o popření konceptu objektivní odpovědnosti. Jelikož jde o odpovědnost za výsledek, nehraje zde ujištění jakéhokoliv odpovědného orgánu státní moci žádnou roli. Vedlejší účastník tak jinými slovy pouze vyvrací odkazem na sdělení ÚOHS své zavinění, nikoliv svou odpovědnost za výsledek a tím i způsobení neplatnosti právního úkonu dle § 268 obchodního zákoníku. Tento postup by poté v praxi vedl k odmítnutí vzniku objektivní odpovědnosti subjektu jen z důvodů respektování sdělení orgánu dohledu škůdcem, ačkoliv předmětný škůdce (vedlejší účastník) zcela evidentně porušoval tehdy platné právo. To by bylo odůvodnitelné pouze za předpokladu, kdy by toto "řádné" předmluvní chování bylo zákonem kvalifikováno jako liberační důvod, což však není. Argumentace Nejvyššího soudu a vedlejšího účastníka vede k odmítnutí odpovědnosti subjektu objektivně porušujícího obecně závazný právní předpis a subjekt, který utrpěl z takového jednání škodu, je nucen nést škodu v plném rozsahu bez možnosti se domoci její náhrady od kohokoliv. Jestliže se každý veřejný zadavatel při zjištění, že jeho postup je v rozporu se zákonem o veřejných zakázkách, bude moci úspěšně zaštitovat konzultacemi s příslušným orgánem dohledu ve vztazích s dodavateli a uchazeči o veřejnou zakázku, pak nebude možné postihnout jakékoliv protiprávní jednání, kterým tento veřejný zadavatel způsobí třetí osobě škodu. To však rozhodně nebylo snahou právní úpravy veřejných zakázek, kde je naopak kladen důraz na transparentnost při nakládání s veřejnými prostředky. Vedlejší účastník byl, jakožto iniciátor a organizátor celého výběrového řízení na uzavření lesnických smluv, hybatelem celého procesu, aniž by připouštěl jakékoliv možné námitky k zadání výběrového řízení, je to tudíž on, kdo nese odpovědnost za neplatnost lesnických smluv. Stěžovatelka neměla šanci uplatnit jakoukoliv námitku či připomínku k onomu řízení a byla postavena před rozhodnutí akceptovat podmínky nastavené vedlejším účastníkem, nebo je odmítnout a tím i přenechat svou tržní pozici konkurenci, což by mělo vážný vliv na její ekonomickou činnost. Vedlejší účastník se proto nemůže zříkat své zákonné odpovědnosti a přesouvat jí způsobenou škodu na stěžovatelku.

24. Stěžovatelka dále uvádí, že samotné odvolávání se na sdělení orgánu dohledu nad zadáváním veřejných zakázek je navíc nedůvodné i za předpokladu, že by odpovědnost vedlejšího účastníka podle § 268 obchodního zákoníku závisela na stanoviscích ÚOHS (bez ohledu na to však stěžovatelka i nadále trvá na tom, že pojem "způsobit" dle uvedeného ustanovení je třeba chápat ve smyslu kauzality a povaha stanovisek ÚOHS tak nemá na objektivní odpovědnost vedlejšího účastníka vliv). Předmětná stanoviska vedlejšího účastníka totiž žádným způsobem nevázala a v době zahájení kroků směřujících ke kontraktaci lesnických smluv ani neexistovala. Jak uvedl Krajský soud v Brně ve svém rozhodnutí č. j. 62 Af 32/2010-286 ze dne 3. 6. 2010, kroky směřující ke kontraktaci lesnických smluv byly zahájeny dříve, než bylo vydáno první stanovisko ÚOHS, jehož se vedlejší účastník dovolává. Po vydání tohoto stanoviska byly tyto kroky pouze dokončeny uzavřením lesnických smluv. Vedlejší účastník tak počal uskutečňovat kroky směřující k uzavření lesnických smluv mimo režim zákona o veřejných zakázkách, aniž by se opíral o jakoukoliv (byť alespoň nezávaznou) interpretaci ÚOHS. Tento fakt je přitom pro rozhodnutí v předmětné věci klíčový, neboť vedlejší účastník podnikal aktivní kroky k realizaci výběrového řízení mimo režim zákona o veřejných zakázkách přes absenci jakéhokoliv sdělení ze strany ÚOHS, že tento postup je oprávněný. Základní premisa, na níž stojí ústavní stížností napadená rozhodnutí (totiž že vedlejší účastník neplatnost lesnických smluv "nepůsobil", protože spoléhal na sdělení orgánu dohledu), proto nebyla naplněna. Vedlejší účastník je tudíž za neplatnost lesnických smluv objektivně odpovědný podle § 268 obchodního zákoníku. V době uzavření lesnických smluv mezi vedlejším účastníkem a stěžovatelkou byl dle výše uvedeného rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze strany ÚOHS vydán jediný dokument, podle něž pro uzavírání lesnických smluv není nutné postupovat dle zákona o veřejných zakázkách (stanovisko ÚOHS č. j. VZ/P16/05-151/607/05-MO ze dne 7. 2. 2005), toto stanovisko však nemůže být považováno za ustálený a dlouhodobý výklad, z něhož by vedlejší účastník mohl nabýt důvěry v právo, v níž by neměl být napříště zklamán. Krajský soud v Brně navíc ve výše uvedeném rozhodnutí zdůraznil, že názor potvrzující, že na vedlejšího účastníka se nevztahuje působnost zákona o veřejných zakázkách, nebyl ani později obsažen ve správním aktu, jenž by byl přezkoumatelným cestou řádných či mimořádných opravných prostředků před správními orgány nebo ve správním soudnictví. Nikdy proto nebyl vydán žádný akt, jenž by byl schopen založit ustálenou výkladovou praxi, že vedlejší účastník nespadá do režimu zákona o veřejných zakázkách. Stěžovatelka dále zdůrazňuje, že při vydávání svých nezávazných stanovisek (mimo rámeček správního řízení) vycházel ÚOHS z nesprávných a neúplných podkladů poskytnutých ve zlé víře vedlejším účastníkem (např. rozklad předsedy ÚOHS č. j. 2R 039/06-Šp, 2R 040/06-Šp ze dne 23. 6. 2006), přičemž tyto podklady jsou podle napadeného rozhodnutí Nejvyššího soudu klíčové pro posouzení "způsobení" neplatnosti právního úkonu, a tím i odpovědnosti dle § 268 obchodního zákoníku. Provedení stěžovatelkou navržených důkazů v podobě rozhodnutí

předsedy ÚOHS je tedy klíčové pro správné rozhodnutí ve věci (a prokázání, že právě vedlejší účastník způsobil nesprávnost původního závěru ÚOHS). Dostatečné informace pro vydání správného rozhodnutí nezískal ÚOHS ani na základě setkání se zástupci vedlejšího účastníka (viz např. rozklad předsedy ÚOHS č. j. R159/2007/02-23800/2007/310-KK ze dne 17. 12. 2007). Tato stanoviska přitom nebyla vydána ve správním řízení, proto je bezpředmětná argumentace vedlejšího účastníka kompetencemi ÚOHS k zajištění spolupráce vedlejšího účastníka.

25. Stěžovatelka dále v návaznosti na vyjádření vedlejšího účastníka konstatuje, že aplikace liberačního důvodu dle § 268 obchodního zákoníku není možná. Obchodní zákoník upravuje v § 268 jediný liberační důvod, kterým je fakt, že poškozený o předmětné neplatnosti právního úkonu věděl. Vedlejší účastník ve svém vyjádření s odkazem na usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 244/12 uvádí, že i kdyby způsobil neplatnost lesnických smluv dle § 268 obchodního zákoníku, "bylo by současně nutno konstatovat, že je zde dán tímto ustanovením předvídaný liberační důvod, jelikož by se uplatnila presumpce, že o porušení zákona musela vědět i stěžovatelka, protože ani ji by tím pádem neznalost zákona omlouvat nemohla." Stěžovatelka v této souvislosti uvádí, že Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 3473/2009, které přitom vedlejší účastník ve svém vyjádření sám cituje, uvádí, že: "liberační důvod pro zproštění odpovědnosti osoby, která způsobila neplatnost právního úkonu, je přitom podle ustanovení § 268 obchodního zákoníku založen na tom, že poškozený (osoba, jíž byl právní úkon určen) o neplatnosti právního úkonu věděl, tj. rozhodující je skutečná (faktická) vědomost poškozeného o neplatnosti právního úkonu (nikoliv zda měl, mohl či musel vědět). Vědomost poškozeného o neplatnosti právního úkonu nelze proto dovozovat z toho, co by "průměrný" podnikatel za daných okolností vědět mohl, měl či musel, popř. vykládat jako pouhé podezření či předpoklad, že důvod neplatnosti nastal, ale ani jako utvoření právního závěru poškozeného o tom, že právní úkon, který mu byl určen, je neplatný." Kdyby se nadepsaný soud přiklonil v této otázce k argumentaci vedlejšího účastníka, došlo by k absurdní situaci, že by stěžovatelka měla "automaticky" předvídat každé porušení práva vedlejším účastníkem vedoucí k neplatnosti lesnických smluv. Tím by došlo k vyprázdnění veškerého obsahu objektivní odpovědnosti toho, kdo způsobil neplatnost právního úkonu, jak byla koncipována dle § 268 obchodního zákoníku.

26. Stěžovatelka dále uvádí, že nerespektováním zákonnosti došlo k porušení zásad demokratického právního státu. V souvislosti s tvrzením stěžovatelky, že její právní předchůdci se bez své viny ocitly v situaci, kdy vlivem nekoncepčních a nezákonných postupů různých státních subjektů a orgánů mohly jen sledovat citelné zásahy do své majetkové sféry, vedlejší účastník pouze formalisticky tvrdí, že není organizační složkou státu. Stěžovatelka uvádí, že vedlejší účastník vykonává vedle své komerční a nekomerční činnosti i jiné činnosti ve veřejném zájmu, které je třeba považovat za veřejnou službu, kterou by jinak vykonával stát (zajištění optimálního plnění všech funkcí lesů, výkon ochranné služby v lesích atd.). Touto činností přitom uspokojuje potřeby veřejného zájmu, což potvrdil několikrát i ÚOHS. Tato činnost tak nepochybně přesahuje rámec běžného podnikání. Podle zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, je státní podnik státní organizací a právnickou osobou, jejímž prostřednictvím vykonává stát svá vlastnická práva, přičemž zakladatelem vedlejšího účastníka je Ministerstvo zemědělství. Z výše uvedeného tak vyplývá, že stát pověřil výkonem své moci v určité oblasti (lesnictví) právě vedlejšího účastníka. Vedlejší účastník se tak podle názoru stěžovatelky nemůže schovávat pod svou právní formu, odmítat ilegalitu svého právního postupu a odhlížet od dimenze, dle níž vykonává státní moc. Stěžovatelka opětovně odkazuje na nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 495/02, který výše uvedený závěr potvrdil v souvislosti s jednáním Pozemkového fondu České republiky, tj. entity nesoucí znaky jak státní, tak nestátní instituce, která přes návaznost na státní moc vlastní majetek, a podniká (tj. stejně jako vedlejší účastník). Podobně viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 3725/2007.

27. Dále se stěžovatelka vyjadřuje taktéž k otázce tzv. překvapivosti rozhodnutí a porušení jejího práva na spravedlivý proces. Vedlejší účastník ve svém vyjádření neuvádí žádná tvrzení, která by vyvracela fakt, že stěžovatelka neměla možnost adekvátně reagovat na změněnou procesní situaci v podobě nazírání na význam předběžných stanovisek ÚOHS odvolacím soudem. V této souvislosti proto stěžovatelka odkazuje na svá tvrzení v ústavní stížnosti. Stěžovatelka zdůrazňuje, že samotná překvapivost rozhodnutí vyplývá z nesprávného výkladu § 268 obchodního zákoníku, který popírá základní principy fungování objektivní odpovědnosti. S tímto nesprávným výkladem je přitom spojeno porušení stěžovatelčina práva na spravedlivý proces v podobě opomenutí některých důkazů. Nezávazný charakter stanovisek ÚOHS, kterých se vedlejší účastník dovolává, je klíčový pro posouzení jeho odpovědnosti za neplatnost lesnických smluv. Argument vedlejšího účastníka, že ÚOHS si jako správní orgán měl obstarat dostatek informací pro své rozhodnutí a prověřit je, stěžovatelka vyvrací již v ústavní stížnosti. Pro úplnost opakuje, že problematická stanoviska ÚOHS nebyla vydána ve správním řízení, a tudíž ÚOHS nedisponoval žádnými právními nástroji k dosažení náležité spolupráce vedlejšího účastníka.

28. Na závěr repliky stěžovatelka poukazuje na judikaturu Ústavního soudu (usnesení sp. zn. III. ÚS 2008/15 ze dne 22. 3. 2016) týkající se tzv. soudem opomenutých důkazů. Výše popsaným opomenutím (viz body 10 a 27) došlo dle názoru stěžovatelky k porušení jejího práva podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

29. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, jež byla účastnicí řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

30. Ústavní soud konstatuje, že jako orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) není součástí soustavy soudů (srov. čl. 83, 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností soudů; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce a nerespektují hodnotový základ právního řádu daný zejména ústavním pořádkem a mezinárodními závazky České republiky. Proto Ústavní soud napadená soudní rozhodnutí přezkoumal toliko z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelkou namítáno v ústavní stížnosti, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

31. Vedlejší účastník uzavřel s právní předchůdkyní stěžovatelky lesnické smlouvy, a to v režimu obchodního zákoníku, avšak mimo právní rámec zákona o veřejných zakázkách, byť sám měl pochybnosti, zda není zadavatelem podle uvedeného zákona. O jeho pochybnostech svědčí jeho postup spočívající v neformálních konzultacích s ÚOHS. Vedlejší účastník se nakonec rozhodl postupovat mimo režim zákona o veřejných zakázkách, přičemž po uzavření předmětných smluv se stěžovatelkou vyšlo najevo, že lesnické smlouvy jsou absolutně neplatné, neboť vedlejší účastník je skutečně zadavatelem podle zákona o veřejných zakázkách. V důsledku neplatnosti lesnických smluv údajně měla vzniknout stěžovatelce škoda, přičemž otázka její skutečné existence, resp. její případné výše není předmětem tohoto řízení, když krajským soudem bylo rozhodováno mezitímním rozsudkem toliko o tom, zda je žaloba po právu co do základu.

32. Dle § 268 obchodního zákoníku v rozhodném období platilo, že: "Kdo způsobí neplatnost právního úkonu, je povinen nahradit škodu osobě, které byl právní úkon určen, ledaže tato osoba o neplatnosti právního úkonu věděla." Vrchní soud a Nejvyšší soud v napadených rozhodnutích dospěly k závěru, že vedlejší účastník neplatnost lesnických smluv nezpůsobil. Nejvyšší soud to pak v napadeném rozsudku shrnul do závěru publikovaného i v podobě tzv. právní věty, podle kterého: "Za situace, kdy Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, jako orgán dohledu nad zadáváním veřejných zakázek, veřejnému zadavateli (pozn. zde vedlejšímu účastníkovi) sdělil, že při uzavírání smluv na dodávky komplexních lesnických činností nemá postupovat podle zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách, a veřejný zadavatel proto podle citovaného zákona nepostupoval, ač postupovat měl, nelze dospět k závěru, že způsobil neplatnost smluv uzavřených postupem nesouladným se zákonem č. 40/2004 Sb. a že druhé smluvní straně podle ustanovení § 268 obchodního zákoníku odpovídá za škodu."

33. Tento závěr akcentuje princip právní jistoty vedlejšího účastníka a byl by opodstatněný ve vertikálních vztazích. V dané věci jde však o vztah horizontální mezi vedlejším účastníkem a stěžovatelkou. Vstřícnost vůči vedlejšímu účastníkovi se v konečném důsledku projeví nepříznivě v právní sféře druhého účastníka horizontálního vztahu (zde stěžovatelky).

34. Ústavní soud předesílá, že jednou ze základních premis, z níž musí vycházet každé soukromoprávní jednání, je princip prevence, popř. minimalizace škody. Každý tedy musí postupovat při uzavírání smluv náležitě obezřetně tak, aby svým jednáním nezavdal příčinu ke vzniku škody a tím i možného sporu. Ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn krajským soudem a vrchním soudem, vyplývá, že vedlejší účastník v souladu s principem prevence škod nepostupoval. Nutno zdůraznit, že vedlejšímu účastníkovi nebránila žádná okolnost, aby z opatrnosti postupoval v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, neboť i subjekty, jež nejsou zadavateli podle tohoto zákona, mohou v jeho režimu zakázky zadávat. Tento závěr sice nevyplývá explicitně z tehdy účinného znění zákona, avšak je v daném kontextu zcela logický, neboť jde o proceduru, která je transparentní a tedy žádoucí a která byla zcela jasně zvažována. Šlo tedy o reálnou variantu postupu. Vedlejší účastník tedy, byť

objektivně mohl, jednal v rámci režimu méně přísném za současného vědomí toho, že svým jednáním může způsobit absolutní neplatnost lesnických smluv při aplikaci § 90 zákona o veřejných zakázkách. Vedlejší účastník svou volbou vystavil předmětné právní jednání riziku, že bude posléze shledáno neplatným. Ujistění vedlejšího účastníka ze strany ÚOHS mohou být relevantní v otázce, jak předvídatelné a jak vysoké toto riziko bylo. Závěr vrchního soudu a Nejvyššího soudu v napadených rozhodnutích nicméně vede k tomu, že vedlejší účastník toto riziko podstoupil na úkor někoho jiného, zde stěžovatelky. Ta však o otázce, zda budou lesnické smlouvy uzavřeny v rámci, anebo mimo rámec zákona o veřejných zakázkách, nerozhodovala a z dosavadního dokazování je zjevné, že stěžovatelka nebyla tím, kdo neplatnost lesnických smluv ve smyslu § 268 obchodního zákoníku způsobil (nakolik by mohl být naplněn liberační důvod uvedený v § 268 věta první in fine nebylo v napadených rozhodnutích řešeno).

35. Ve svém důsledku soudy v napadených rozhodnutích postavily stěžovatelku do situace, která nenabízí z jejího pohledu smysluplné řešení. Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 2216/09 v bodě 24. zdůraznil, že: "pro Ústavní soud je z ústavněprávních hledisek stěžejí akceptovatelný přístup obecných soudů, které svými rozhodnutími ponechaly stěžovatelku zcela bez možnosti domáhat se účinné ochrany svých majetkových práv, ačkoliv škody (povinnost vydat pozemky oprávněným osobám) vzniklé v příčinné souvislosti s tím, že tyto skutečnosti mocensky aprobované státem v předchozích aktech byly od počátku nesprávné (absolutní neplatnost převodu majetku pro rozpor se zákonem), jim svým se zákonem rozporným jednáním způsobil, bez jejich vlastního přičinění, právě stát."

36. Zde vzniklý důvod neplatnosti lesnických smluv přitom obecné soudy v napadených rozhodnutích postavily naroveň situaci, kdy neplatnost právního úkonu vznikla z důvodů, které stály mimo sféru vlivu vedlejšího účastníka. V předmětné věci tomu tak však nebylo - byl to právě vedlejší účastník, který byl vystaven riziku neplatnosti lesnických smluv, pokud budou uzavřeny mimo rámec zákona o veřejných zakázkách, a přesto se je rozhodl v režimu mimo rámec tohoto zákona uzavřít. Byl to tedy právě vedlejší účastník, kdo neplatnost těchto smluv způsobil. Tento závěr podporuje i doktrína the cheapest cost avoider, dle níž je spravedlivé, aby škodu nesl ten účastník, který mohl škodlivému následku nejspíše zabránit.

37. To, že tak vedlejší účastník učinil v důvěře ve sdělení ÚOHS, má nepochybně relevanci mezi ním a tímto orgánem veřejné moci, resp. státem, nemůže se však projevit ve vztahu mezi vedlejším účastníkem a stěžovatelkou. Z dosavadního průběhu řízení vyplývá, že tato sdělení ÚOHS se posléze ukázala jako nesprávná a zklamala důvěru vedlejšího účastníka. Toto zklamání je však potřeba řešit tam, kde vzniklo. Ve vztahu mezi vedlejším účastníkem a stěžovatelkou musí vedlejší účastník nést následky toho, že byl ve své důvěře někým jiným zklamán. Tento závěr odpovídá doktríně, že zklamanou důvěrou je třeba argumentovat tam, kde byla zklamána, aprobované Ústavním soudem např. v otázce dobré víry třetí osoby nabývající vlastnické právo od nevlastníka. Předmětná stanoviska ÚOHS, která se posléze ukázala jako nesprávná, mohou mít pro vedlejšího účastníka svoji relevanci v jiném řízení a v takovém jiném řízení může hrát roli i okolnost (kterou tvrdí stěžovatelka, a která doposud nebyla prokázána), že při vydávání svých stanovisek vycházel ÚOHS, dle tvrzení stěžovatelky uvedených v její replice k vyjádření vedlejšího účastníka, z nesprávných a neúplných podkladů poskytnutých ve zlé víře vedlejším účastníkem, k čemuž stěžovatelka jako důkaz uvádí např. rozklad předsedy ÚOHS č. j. 2R 039/06-Šp, 2R 040/06-Šp ze dne 23. 6. 2006.

38. V tomto kontextu je tedy nutno přisvědčit stěžovatelčině námitce, v níž uvádí, že vedlejší účastník svým jednáním způsobil neplatnost lesnických smluv podle § 268 obchodního zákoníku, neboť aby bylo možno vyústění předmětného sporu mezi stěžovatelkou a vedlejším účastníkem považovat za ústavně konformní, je nutné, aby interpretace tohoto ustanovení obchodního zákoníku vycházela z výše zmíněného principu minimalizace škod (viz bod 34). Ostatně, jak uvádí stěžovatelka, ustanovení § 268 obchodního zákoníku zakotvuje objektivní charakter odpovědnosti za způsobenou škodu a text zákona je třeba vykládat ve smyslu kauzality, nikoliv ve smyslu zkoumání subjektivní stránky odpovědnosti, tedy zavinění, které je v případě objektivní odpovědnosti zcela nepodstatné. Jakýkoliv subjektivní vztah toho, kdo způsobil neplatnost právního úkonu, k této neplatnosti je zcela irrelevantní. Bez ohledu na to, jaký je důvod neplatnosti, je nutno zkoumat, která ze stran právního úkonu neplatnost vyvolala, na čí straně tento důvod je, a to vždy bez ohledu na zavinění. Jinak řečeno, je nutno zkoumat, která z kontraktačních stran neplatnost úkonu způsobila, aby mohla být vyvozena právní odpovědnost. Koncepce objektivní odpovědnosti v obchodněprávních vztazích navíc plně odpovídá profesionalitě vztahů uzavíraných v režimu obchodního zákoníku. V předmětném sporu je tedy zjevné, že důvod neplatnosti právního úkonu spočíval na straně vedlejšího účastníka, který nerespektoval princip minimalizace škod a musí tedy čelit nepříznivým následkům svého jednání a odpovídat za škodu tímto jednáním případně způsobenou. Jestliže obecné soudy v napadených rozsudcích fakticky přenesly nepříznivé následky jednání vedlejšího účastníka na stěžovatelku, přičemž na základě této chybné teze jí neposkytly soudní ochranu, zasáhly do jejího práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny.

39. Ústavní soud na základě výše uvedeného uzavírá, že jestliže tvrzená škoda vznikla, stalo se tak v důsledku porušení povinnosti vedlejšího účastníka uzavírat smlouvy zákonem předepsaným postupem, přičemž bude věcí dalšího řízení před obecnými soudy, zda došlo k zásahu do vlastnického práva stěžovatelky, popřípadě do jejího legitimního očekávání na plnění ze smluv.

40. Na základě všech výše uvedených důvodů Ústavní soud shledal ústavní stížnost důvodnou, podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jí vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadená rozhodnutí zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 20. června 2017

Jan Filip v.r.
předseda senátu